

I = INTERVIEWATOR; R = RESPONDENT

D.T. – Mastru electromecanic

I: Mulțumim că participați la proiectul nostru cultural. Vă rog

R: Mă numesc D.T.

I: Dumneavoastră cum ați ajuns în Baia Mare?

R: Am dat examen după 7 clase, am dat examen la cea mai apropiată școală de Dărmănești pentru că vin americanii, pentru că vin rușii, pentru că vine continuarea războiului...și să se țină mama pe lângă ea am dat examen la Școala Medie Tehnică de Cărbuni din Comănești, care era în castelul Ghica. Școala în 50 s-a mutat la Câmpulung Muscel unde am fost mutați la Școala Medie Tehnică de Cărbuni din Câmpulung Muscel era o secție Exploatare, Topografie, Geologie, Electromecanic și Economic...cum necum printr-un mare noroc de la exploatare din anul 1A, că am fost 10 clase de exploatare, 400 de copii, în 1950 am început Școala Tehnică Medie din Câmpulung Muscel 400 de copii care toți am primit o pregătire dar să nu vorbim de condițiile care le-am avut acolo...în sensul că am avut mâncare proastă mai la început, pe urmă s-a mai îmbunătățit...

I: Venea după foamete...după foametea din Moldova

R: Da..da...în 46-47. Am avut practică după fiecare an de școală, practică...două practici le-am făcut la Comănești

I: În cărbune

R: La cărbune și una am făcut-o la Pescăreasa și două la mina Secu, două practici am făcut la mina Secu...la Pescăreasa numa mergeam la practică de la școală în timpul școlii dar practică de sfârșit de an am făcut în anul 3 la mina Secu și practica de proiect de diplomă am făcut-o tot la mina Secu. Deci...și cu planul de a rămâne în zonă să mă însor cu o nemțoaică...

I: Da spre ce v-ați îndreptat? Spre ce secție? Ce secție ați terminat?

R: Eu am terminat Electromecanic da printr-un noroc am fost repartizat la exploatare unde 5 colegi din comuna Dărmănești au rămas la exploatare și eu printr-un noroc nemaipomenit m-am întâlnit cu directorul, era mic de statură, am făcut cruce când m-am întâlnit cu el...și i-am spus „Domn director eu vreau la electromecanică”...și-a scos carnețelul, a notat și m-a repartizat la Electromecanică.

I: Deci prima dumneavoastră repartiție a fost la mina...

R: Prima mea repartiție a fost la...au venit delegați de la Băița Bihor și au cerut doi elevi cei mai buni pentru uraniu...la uraniu la Băița Bihor, cu promisiunea că ne va trimite la școală la Moscova și vom deveni savanți. Cine n-ar fi vrut să devină savant? Așa că am acceptat să mă duc la uraniu

I: O întrebare...și în vremea aia ținea de Ministerul de Interne?

R: Da, da

I: Ținea de ministerul de interne așa-i?

R: Sigur că da, era...

I: Militarizată până-n...

R: Era păzită de securitate, pentru că se lucra cu militari constructori, 20.000 de militari constructori...între 26 și 30 de ani, oamenii ăștia care nu făceau armata, nu-i ducea la armată și i-a dus acolo la uraniu unde erau păziți de securitate și lucrau în mină, la preparare și peste tot. Deci...

I: V-ați dus la Băița Bihor

R: Da, toată lumea mă...șolinărea...le era milă de mine...Că băi D. bă...Aaa dacă terminai cu foarte bine mergeai la facultate fără examen în 54. Să nu spun că s-au făcut și atunci protecție...deci toți din Câmpulung Muscel, toți au primit foarte bine și toți s-au dus la facultate. P., D., D., U.S...toți s-au dus la facultate fără examen. Am avut profesori extraordinari...

I: Vroiam să vă întreb de școală...v-a ajutat asta în meseria ulterioară? V-a format ca și un bun profesionist?

R: Ne-a format perfect, perfect ne-a format pentru tehnicieni, mineri, electromecanici, geologi, topografi. Da, ne-a format în patru ani...pregătiți perfect pentru a intra în producție, cu practice, cu cunoștințe, cu totul. În toți anii de școală am lucrat în vacanțe, la Dărmănești s-a construit rafinării, două rafinării și am fost la electricieni, la mecanic de betonieră, de trailer, de...mecanic de pompe, mecanic de reparații, mi-a folosit foarte mult...Și le-a fost milă la toți colegii mei că ajung la uraniu, unde o să fiu iradiat și unde într-adevăr după 6 luni, cei care intrau efectiv în mină, militarii constructori care făceau armata 3 ani...care ajungea să mai iasă nu mai avea potență, nu mai avea nimica și le cădea părul de pe cap și...viață terminată. Nu s-a pronunțat niciodată cuvântul uraniu, deci nu era nici...numa material

I: Așa era botezat? Material?

R: Botezat material. Nu radioactiv, nu minereu de uraniu, nu nimic...Era prelucrat pe grade de concentrație a uraniului, grupa I-a, grupa a II-a, grupa a III-a, grupa a IV-a. Grupa I-a era măcinat la minus...minus 8, măcinat pulbere și se ambala în canistre ceruite și așa se transporta în URSS, grupa a II-a și a III-a se prelucrau la moara 3...ajunsesse 2-3, unu era în Plai și se prelucra la minus 10 și la minus 20 și la moara 4 gradul IV, cel mai...

I: Grosier

R: Da, se ambala din silozuri direct în vagoane, dar de la moara 2 și 3 se ambala în lăzi de scândură cu două mânere, lada cântărea cam 20 de kile, erau care manipulau singuri o ladă, dar erau care manipulau doi o ladă și așa trimeteam minereul...

I: La prietenii noștri

R: La Cernobîl, că acolo a ajuns minereul nostru. Bun și am ajuns la Obiectivul 12 Montaj Băița, care făcea utilaje pentru toate minele și investițiile pentru mori, pentru tot ce era. Obiectivul 12 Montaj Băița...făcea utilajele și le și monta la mina de la Băița, la mina de la

Moldova Nouă, mina de la Gârda, de la Avram Iancu că și acolo a fost minereu de uraniu și în Moldova de la Crucea. Am ajuns la director pentru reprezentare după repartiție...., Păi D. te duci la electricieni”....„Să le port tașca”....„Da băi că așa se învață meserie”. Am scos legitimațiile cu care am lucrat la rafinărie, deci am mecanic totuși, i le-am arătat....„Eu nu port tașca la electricieni, dacă aveți nevoie de mine ca tehnician mă țineți, dacă nu, plec”....„Bă...bă...bă...”...și am zâmbit...s-a ridicat de la masă, mi-a pus mâna pe umăr și ținând mâna pe umăr m-a scos din birou. Zic „D., vai de capul tău, ți-ai dat foc la valiză”. Numai că după ce am ieșit pe ușă, în loc s-o luăm la stânga spre scări, am luat-o la dreapta...am mai făcut câțiva pași, a descuiat o ușă, a deschis o cameră în care era un birou, o planșetă de desen și două dulapuri metalice. Nimeni în birou, nici nimic pe masă, nimic în dulapuri...nimica tot. „Băi D...băi te pun șef birou Devize și Proiectări bă”...nu știam nici ce-s devize...proiectări...nu prea știam eu ce-s devize și tot, dar fiind începutul, m-am ambalat...

I: Ați absorbit toată informația

R: Și în trei luni de zile am făcut rost de coduri pentru devize, manuale cu prețuri, după proiecte că se făcea post calcule deci după montaje se făcea devize post calcul, se putem încasa banii de investiție și să justificăm...de aia până în 54 când m-am dus eu acolo nu se făceau devize post calcul și oricâți bani s-ar fi băgat...nu...nu întreba nimeni, dar după aia atuncea a început să se întrebe. După 3 luni de zile când am intrat și a văzut că mă pricep și totu, totu îi perfect mi-o repartizat ingineri și tehnicieni desenatori

I: Pentru proiecte?

R: Pentru devize post calcul și proiecte. Și bineînțeles că inginerii erau stagiari veniți, eu eram pe post de inginer plin și aveam salariul mai mare ca ei, aveam salariul mai mare ca un inginer. Bineînțeles că fiind șeful lor trebuia să le dau de lucru, trebuia să

I: Verific

R: ...verific da și mai întârziau, mai nu știu ce...deci am creat niște relații de muncă perfecte. Și bineînțeles că bând și serbus și eu plătind peste tot și ducându-i să cunoască anturajele de acolo din Băița, ne-am tutuit. Și a venit inginerul șef S. și „Băi...cum îi permiteți băi la mucosul ăsta să vă tutuiască băi...în primul rând că n-are decât 19 ani, voi aveți 24...cum...” Ei o început să râdă și nu s-au impacientat, nu s-au impacientat, dar mi-a dat să fac un proiect. Și am făcut un proiect la niște hale unde să se repare utilajele mai mari, mașini și de toate și când a fost de prezentat proiectul inginerul șef Stancu l-a prezentat că el l-a făcut. Și marea mea prostie de atuncea, știind că el va prezenta proiectul și și-l va însuși și va primi și ceva pentru proiect, eu m-am ridicat și am spus că proiectul ăsta nu-i făcut de inginerul șef S., proiectul ăsta îi făcut de mine și ca dovadă că-i făcut de mine vă demonstrez că proiectul prezentat de el este incomplet, că ce trebuia...unele lucruri de făcut, de exemplu hornuri, sobe, chestii, încălzire...deci tot...pe proiectul meu există, pe al lui nu. Din cauza asta

I: Ați intrat în conflict cu inginerul șef

R: M-a promovat și m-a pus șef...inginer șef cu protecția muncii.

I: O responsabilitate mare

R: Mare...și am avut un accident mortal la Gârda și dacă nu avea instructaj sau mai știu eu ce și cum, eu răspundeam dacă șeful de sector îl instruia din 3 în 3 luni, cum îi pregătea, cum îi totul...și omul respectiv n-a avut instructaj...deci fișă la mine n-avea, nu m-a întrebat nimeni, niciodată...a murit, s-a îngropat, s-au dat bani pentru înmormântare, pensie, totul...nu m-a întrebat nimeni dar eu am știut că n-am fost în regulă. M-am speriat și am plecat de acolo de la Obiectivul 12 Montaj Băița, m-am dus la Moara 4, așa se spunea la Complexul de Pre sfărâmare a Minereului. La pre sfărâmarea minereului de uraniu direct, dar acționa slab...nu gradul I, nu calitatea I-a, nu a II-a, nu a III-a, abia a patra

I: Cel mai slab radioactiv

R: Cel mai slab radioactiv

I: Spre a vă proteja, nu?

R: Minereul radioactiv de la Băița Bihor era mai tare decât minereul din Congo, era cel mai radioactiv de pe globul pământesc. Din acest minereu de la Băița, Hitler, cu minereu scos de la Băița Bihor trebuia să facă bomba atomică pe care n-a mai reușit s-o facă. Rușii au aflat de proiect, au aflat de toate și pentru asta au...s-au adresat la Gheorghe Gheorghiu Dej să exploateze minereul de uraniu și să-l prelucraze, să facă bomba atomică și să ne apere și pe noi de americani și de capitaliști. Și Gheorghe Gheorghiu Dej a spus că piatra noi n-o putem prelucra...duceți-l. Și a dus atâta minereu de uraniu de la noi din România

I: Ulterior...da

R: După 60, ne-am eliberat de ei, toată România putea trăi 50 de ani fără să facem nimic exact ca.....Deci așa avere...deci muntele l-au mutat, muntele...prin explozii cu 20 de tone de exploziv băgat în galerie și când am stat pe dealul celălalt, când s-a ridicat în sus dealul ăsta...și cum să spun...în loc de lut cum se...

I: În loc de buraj

R: Deci în loc de buraj, lut la galerie și la perforat s-a burat cu saci de nisip și cu ciment amestecat...deci așa se bura când dădea aceste explozii masive și de pe atunci s-au folosit excavatoare de 3 și 6 metri cubi...și se căra totul la mori cu trenuri cu vagoane de 10 tone și cu...la început se transportau cu ZIS-uri de 4 tone și mai târziu cu KRAZ-uri de 16 tone...cu alea se transport. Și când am ajuns acolo, iarăși noroc, trebuia să fie un inginer rus și un inginer român pe patru schimburi și încă unul pentru dat liber și pe mine m-au pus pe post, un inginer rus și un inginer român...deci iar pe post de inginer, iarăși. Rusu cu care am....Aaa toți ăștia inginerii erau și maiori, colonei, grad de...

I: În structura

R: În structura armatei sovietice, deci toți erau și mai în vârstă și mai...Eu am nimerit un inginer căsătorit cu o doctoriță și ne-am împrietenit în așa fel că soția lui fiind gravidă, după ce intram...lucram 4 schimburi, ieșeam la 12 noaptea, nu mai mergea la el acasă, venea și dormea la mine unde am avut eu cameră și era așa de înalt că îi ieșeau picioarele printre zăbrelele de la pat. Dar fiind soția lui doctoriță ne-a învățat cum să ne ferim de radiații și uite că D. T. a scăpat după 6 ani de lucru la uraniu fără să fie iradiat. Dar minereul se expedia prin Halmeu, unde se

transborda din vagoane cu șină îngustă în vagoane de 60 de tone și atunci vagoanele noastre de 10-20 de tone căptușite cu tablă, vagoane închise, cu acoperiș cu totul, cu obloane la uși, se transborda cu roaba din vagon românesc în vagon, trei vagoane și lucrau militari constructori

I: Cu roaba

R: Cu roaba...militari constructori și între vagonul românesc și vagonul sovietic

I: Pasarelă

R: Da...un pod de scândură...un pod căptușit cu scândură...și radiația...deci de radiație nu s-a auzit niciodată nimic...Bun. Rusul care era permanent acolo și-a terminat stagiul, sau în orice caz a trebuit să plece în URSS și n-au mai trimis o persoană care să fie locată în Halmeu, au spus că șefii de schimb de la mori, moara 4 și moara 3 să meargă câte o lună la Halmeu. La Halmeu...au început să meargă...le-au trebuit un om...un translator, când m-am dus acolo știam...la Băița Bihor...știam atâta rusă cât am învățat în școală, dar într-o noapte mi s-a rupt o bandă, până atunci eu n-am vorbit rusește...n-am vorbit rusește. Și când s-a rupt banda aia, duminică dimineața când a venit Z., șeful care era cu grad de colonel, ceilalți erau de maior și căpitan...Joi mi-a spus că îi bai dacă se mai întâmplă incidente din astea, asta s-a întâmplat duminică...ne bagă la pușcărie...Când a venit, de emoții că...am început să vorbesc cu Z. rusește și am povestit că cum o piatră s-a blocat între apărătoare, că era apărători la minereul brut care venea pe bandă și a sfâșiat banda...Omu...desfunda un siloz, n-a observat și asta e treaba...și așteptam să-mi spună că ce se întâmplă cu mine

I: Sabotaj

R: Da...ei...mi-a trântit o mână în piept și când a început să mă scuture...am crezut că gata D. ție astăzi și-i s-o înfundat....,,D....(în rusă) noi n-am știut că tu vorbești rusește și că înțelegi rusește, noi nu ne-am ferit de tine...și tu vorbești rusește” și atunci am început să-i explic că eu și la Obiectivul 12 și când m-am prezentat cu proiectele la control am...acolo ce...două vorbe rusești, una românească, trei românești...una...și eu râdeam de ei că ei pretindeau că vorbesc cu rușii...eu știam mai bine ca ei rusește...vorbeam gramatical, limbă curată...

I: Literar

R: Că la urmă mi s-a spus că vorbesc o limbă literară rusă și mai știu ce....Și au cerut unu...Aaa Z. a spus...m-a înțeles că nu sunt spion și a spus „De azi înainte și eu voi vorbi cu tine românește, mă corectezi și tu vei vorbi cu mine rusește și eu am să te corectez...da de azi înainte vorbești rusește cu noi”...Și când s-o dus șefii de schimb la Halmeu le-a trebuit și translator și un om care să stea cu ei și pe cine, pe cine, pe cine, pe cine...K. care era colegul meu de....,,D.” și am ajuns să semnez OPIS-ul pentru tot minereul de uraniu plecat din România, semnat OPIS-ul eu și rusul înainte de plecare din Halmeu, la vârsta de 23 de ani. De la moară, de la mori raport pe registru ținut în casă de fier, cu cheie și sigiliu, deci și cu verificare și aprobare de acces la strict secret de importanță deosebită. Deci securitate și la Halmeu am avut și șef peste ofițerul de securitate și șef peste grăniceri care controlau și verificau. Și m-au cerut pe mine la Halmeu...m-am dus acolo și cum să spun...era șef acolo la Halmeu dar rusu era mai mare decât șeful de acolo...normal...am devenit și eu mai mare decât șeful de acolo. N-am avut condică, n-am semnat de intrare în servicii, de plecare din servicii. Rușii care veneau trebuia să-și petreacă

timpul, unu juca ping-pong, altu volei, altu fotbal, altu șah, altu...ținea varza într-o mână și mânca cu sticla de lapte în cealaltă mână...și eu tot timpul cu el, cu unu jucam ping-pong, cu unu șah, cu unu mă plimbam, cu unu am ieșit la pescuit și la baie și peste tot, deci eu eram cu ei...

I: Ați spus că ați stat 6 ani...la Băița și Halmeu, nu?

R: Da și Halmeu și.....m-am căsătorit cu o fată de 17 ani din Halmeu care a terminat liceul cu 10 clase și cu care sunt și acuma...61 de ani de căsnicie și ne-am mutat aicea cu socrii cu toții și tot...

I: Când v-ați mutat în Baia Mare?

R: În 1961 s-o redus

I: Producția la Băița Bihor

R: Da, producția la Băița Bihor, noi nu puteam să prelucrăm și am început să depozităm și am ajuns la Săsar

I: Cine v-a recomandat? Sau...

R: Întâi m-am dus la Cluj cu gândul să mă duc la Cluj și să fac facultatea la Cluj că totuși eu eram numai pe post de inginer tot timpul dar cu studii medii tehnice...și m-am dus la Cluj și m-o trimis la Aghireșu, la caolină. O mizerie acolo...un bloc fără apă, fără nimica...M-am dus înapoi la director și le-am spus că nu stau, aveam transfer și pentru Baia Mare, aveam două transferuri în mână...Nu stau...n-a vrut să-mi dea actele, m-am certat...că-i mizerie...„Băi tu moldovean vorbești de mizerie”...„Da, zic moldovean o fost și Enescu și Porumbescu și...Eminescu și zic...o fost oameni și au mai fost și așa și așa. Mie nu-mi convine și nu vreau să rămân la Cluj și plec”. Și-am plecat...și-am ajuns la Săsar, tocmai atuncea se extindea Săsarul de la Săsar Vest la Săsar Est, de la unde se prelucra minereul de aurifer până la cianurare și până îl trimeteam la combinat și s-a mai extins cu încă o flotație mare și ante zdrobirile trebuiau să crească producția de la 100 la 600 de tone pe zi. Și aveau nevoie...și când au auzit că eu de unde vin și cum mă pricep și salariul mare...m-o pus șef secție Ante zdrobire și Funicular. Tot post de inginer și la ședințe venea inginerul G., șeful Cianurației și inginerul Ș. de la Flotația și veneam și eu D. T. de la Ante zdrobire și Funicular, inginerul J. sau C. de la mină și participam împreună cu ei la toate.

I: Deci creșterea producției de 6 ori?

R: De 6 ori

I: Ce termen ați avut pentru asta?

R: Nici un an. Era gata Flotația, deci acuma era...trebuia prelucrat și când am vorbit și am spus cu Saimos-ul ăsta nu pot să ajung la 600 de tone. Aducem Saimos 4, aveau...deci alt utilaj îmi trebuie...benzile de 100...îmi trebuie benzi de 600. Și le-am schimbat din mers, fără proiecte, fără ...a ba da...am făcut modificări de trebuia să încasez după darea în funcțiune, după proiectul și tot ce am făcut eu trebuia să încasez aproape un milion de lei domnule, pe vremea aia...Da

n-am trecut nici pe director, nici pe Onofrei, nici pe inginerul șef, nici pe nimeni și mi le-o pus ca sarcină de servicii și n-am luat nici un leu...

I: Dacă nu ei, nici dumneavoastră

R: Deci dacă nu i-am băgat pe ei șefi de proiect și de toate...mai știu eu ce...mi-o dat sarcină de servicii, nici n-o băgat pe fluxul de inovații sau...

I: Retehnologizare

R: Da...retehnologizare...Eu când mă duceam să vorbesc cu ei, n-aveam cu cine...Și m-am dus după utilaje la Ștei, am adus de acolo motoare electrice, reductoare, benzi...cum se reducea acolo activitățile erau bucuroși să mi le dea mie să le montez aicea la Săsar și scandalul...mi-au desființat secția Ante zdrobire și Funicular. M-am dus la Jude și i-am spus „Voi vă certați da nu pe capul meu și mie nu-mi convine lucru ăsta”...să știți că aveam un curaj nebun. Aaaa...la Ante zdrobire și Funicular lucrau 158 de persoane

I: Atâția oameni ați avut în subordine?

R: Da...și dintre ăstea jumătate erau femei. Ca să pot modifica instalațiile aveam nevoie de forță de muncă...și aveam o bandă, sub Saimos, unde toată noaptea sau tot timpul, dimineața...omul de la Saimos, din groapă trebuia tot timpul să dea cu lopata și „Tu...de mâine la groapă”...A doua zi nu mai venea la servicii, bărbat în locul ei...de mâine la groapă...n-am dat pe nici una afară, la nici una nu i-am spus...„mergeți, plecați” și m-am pomenit că am ținut numa femeile în vârstă care erau de pensionare, de toate că și atunci erau...și am avut grijă de ele. Toată viața am lucrat extraordinar de frumos cu oamenii, domnule...ordinul, orice ordin am dat mi l-am dat mie...îl pot executa? L-am dat mai departe... Nu pot...nu...du-te și te descurcă...nu. Și am mai aflat după aia că licitând femeile am licitat corul...de la Săsar, echipa de dansuri, solistele și toate gagicile șefilor...deci toate astea erau angajate

I: Da...ca să aibă un loc de muncă

R: Să aibă un loc de muncă...dar ele nu lucrau...veneau la servicii până la mine...dar eu am avut nevoie de forță de muncă și am făcut și pacostea asta de mi-am făcut o faimă de...dar aveam soție de 17 ani, mi s-au făcut avansuri, mi s-au făcut de toate...nu...și să rămân...O., îți măresc salariul și te dau la Cianurație, J.....„Bă du-te mă la mina Valea Roșie...du-te că-ți dau eu salariu acolo...cum nu poate să-ți de O.”...mi-o dat cu 200 mai mult decât îmi dădea la Cianurație și...inginerul S. care era la mina Valea Roșie...„Băi te pricepi la cutare, cutare, cutare?”...o să vedem...M-am dus acolo, un compresor de 45 de metri cubi cu 3 cilindrii, acolo era la Valea Roșie compresor, Ingersol, și alte...deci erau compresoare străine ...primul compresor montat a fost la Valea Roșie, american. Și compresorul de 45 de metri cubi nu-l putea porni nimeni...cum voia să-l pornească...dădea afară tot automat și...totul...Deci eu mi-am făcut proiectul la mina Secu cu instalațiile de aer comprimat, deci am avut compresoare, am avut de toate, dar și la examen ca să nu-mi dea foarte bine să mă duc la facultate, chiar când mă examina pe mine a intrat directorul și a spus „La D. să nu-i dați foarte bine că îi repartizat deja...îi cerut la Ștei”...și mi-o dat bine și n-am putut să mă duc la facultate...Bun, am ajuns aici la compresor, știam de IUP și IUM că asta n-am știut eu la examen diferența...ce-i IUP? Ce-i IUM? IUP-întreprupător cu ulei puțin, IUM-întreprupător cu ulei mult. Aici era un întreprupător IUM, deci

cu ulei mult și am decuplat totul, m-am dus în spate și am reglat releu. Și am spus „Mergeți și porniți compresorul”...și-am mers tot eu și l-am pornit și a mers compresorul până când am plecat de la Valea Roșie...La Valea Roșie am stat mai mult de 4 ani până când s-a închis intrarea în mină de pe strada Ciocanului și s-a făcut intrarea în mină...pe Nucului la Săsar. Dacă s-a...aici aveam birouri, intram când voiam...ieșeam când voiam...mă duceam să verific apa, prieten cu S....extraordinar, prietenie de familie așa, prietenie grozavă. V..Și...deci am lucrat, am făcut mina cea mai modernă cu iluminat, cu neon pe rampă, cu pompe, cu toate, cu mai știu eu ce.... Și m-am mutat la Săsar...

I: La sediu sus

R: Da...Inginerul....mecanicul șef pe post egal cu mine...M.M., care era egal cu mine, eu la Valea Roșie, el la Săsar mecanic șef...din politețe m-am dus la el și....„Unde va fi biroul meu?”....„La Nepomuc”...Nepomuc era la 3 kilometri de la intrare până la puțul Nepomuc unde erau compresoarele, unde îți mai făcea o dată apelul, unde mai știu eu ce și cum. La Nepomuc...n-am spus nimica...bine. dar între timp M. a fost mutat la Baia Sprie pus să facă un Puț 4, care a ajuns până la 900 de metri cu armare metalică și transport cu schipul.

I: Da..3

R: Puțul 3...

I: Da, Limpedia

R: Limpedia, Puțul 3...Da 3...Puțul Orb 3 deși era Puțul principal

I: Terezia

R: Terezia, puțul de la coastă, puțul orb

I: 2 sub Terezia și

R: Era al treilea puț totuși...era al patrulea de aia acuma în ordine...dar Puțul 3 s-a numit. Puțul 3 de la Limpedia

I: Că Puțu 4 l-o făcut IPEG-ul în vârful

R: Da, da, da știu...bun. În orice caz puțul ăsta era proiectat de soția lui M., pe L., inginerul șef, directorul L....V. i-a spus că să fie gata în 6 luni...Trebuia să meargă până la Orizontul 13 în prima fază, începând de la 0. Că eu când m-am dus...de la 0 în jos numa galeria de coastă, nici sala mașinilor, nimic, nimic nu era făcută...ba da era făcută sala mașinilor dar mașina de extracție s-a montat după venirea...după ce-am ajuns eu la Baia Sprie. În orice caz, M. mi-a spus să mă duc la el că a văzut meserie la mine...deci eu eram aici la Săsar...am adâncit două puțuri, am redeschis un puț...n-am avut probleme cu pompe, cu mașină de extracție, cu totul, am lucrat frumos cu oamenii...mina Valea Roșie era o mină umedă, n-am avut incidente. Mi-a spus să mă duc la el la Baia Sprie și când M. mi-a spus să mă duc la Nepomuc, m-am dus la M. și i-am spus....„Vin domnule. Pe cine mai aduci?”....„Pe R. și pe A.”, R. n-a mai venit c-a ieșit din mină și s-a dus la Aprovizionare, A. a venit cu mine ca normator și eu...cu salar de 2450 și cel mai grozav maistru principal de la Baia Sprie l-a plătit cu 1800. Și eu la o singură

investiție, la un singur sector m-am dus cu salariu de 2450, deci am fost primit foarte frumos de colectivul de acolo...„Cine moașă-sa pe gheață îi ăsta că vine cu asemenea...”

R: Și m-am dus acolo. Bineînțeles că eu m-am dus cu știința mea, cu L. n-am avut probleme. A cu L. am avut probleme mari că m-am transferat cu data de 1 mai și erau sărbători una după alta și numa în 5 mai s-a putut să mă înregistreze la cadre și m-a înregistrat cu data de 5 mai...și pierdeam toată vechimea pentru 5 zile...și am avut o discuție groaznică cu L. să mă înregistreze cu 1 mai...cu persoana de la cadre era prietena inginerului șef L. și n-o vrut și până când am reușit „Bă îți dau de la mine din buzunar, ai salariu mare ce-ți mai trebe 5 zile astea?”...„Zi domnule îmi trebuie bani, mă duc la port, scot șapca din cap, câștig mai mult decât îmi dai dumneata”...dar eu îmi pierd vechimea...în fine, s-a rezolvat. Cu ceilalți, L. maistru principal, N.V. ...aaa cu N.V. șeful de sector de la Investiții am făcut împreună cursul de Viitori Propagandiști la județul de partid, deci împreună...numa noi doi luam cuvântul...și ne-am împrietenit de aicea, deci am avut totuși o susținere prin N.V., era subinginer, da era șef de sector, era un om inteligent...cu meseria acolo...pe urmă o venit inginerul J...meserie se făcea, se făcea...știi cum...exact cum se face acuma conducerea țării fără...deci mergea totul

I: Mergeau lucrurile

R: Dar la Puțul ăsta trebuia meserie...moaze de metal, ghidaje de glisierile de metal și cu pod...cu chibla coborau oamenii cu chibla, cu pod pe care erau...de pe pod se...un pod care stătea deasupra cu 20 de metri de frontul de lucru și cu graifer, cu graifer se încărca...și se încărca în chibla și se avansa mult...30-40 de metri pe lună...la puț deci cu 2 chible

I: Da și condițiile de muncă erau groaznice

R: Groaznice...și pericol cu chibla...să nu mai vorbim...că și eu am fost în chibla cu tubul de oxigen ridicat și pe distanță de 20 metri trebuia cu mâna să dirijezi chibla că era o pălărie cu laterale care dirija chibla de la pod în sus, dar pălăria rămânea pe pod și chibla cobora 15 metri...se învârtea și era foarte periculos...Da..

I: De multe ori a cedat cablu și...

R: Și cedat cablul și da...deci...în orice caz a venit șef de sector inginerul F. care până la urmă a ajuns inginer șef la Borșa...sau un fel de director acolo sau inginer șef. În orice caz, care pretindea că știe meserie, eu veneam noaptea și montam el ziua îmi demonta...și ce monta el ziua eu demontam noaptea ca să pot face lucrarea, să corespundă după proiect și să meargă...să fie totul cum scrie la carte...mă duceam la UMR și comandam direct acolo ce trebuia, cum îmi trebuia ca să pot să fac lucrarea. Până la urmă inginerul șef F. m-a lăsat în pace dar a trebuit să mai facem încă un puț de aeraj, un suitor de aeraj și pe suitor ăla de aeraj se căpțușea cu bolțari...și am introdus podul mobil, să lucreze de pe pod și acolo...dar când am făcut acolo instalația, să montez molettele și ghidaje și tot, tot, tot...îl rugam pe inginerul șef, pe F. „Domnule...dă-mi proiect...fă-mi ceva...cum să fac...”...„Tu ești mecanic, tu ești treaba ta, nu mă bag peste tine, descurcă-te”. Deci până acolo am ajuns. Și m-am dus la Petroșani și am adus molette, m-am dus la Moldova Nouă și am adus pompe, m-am dus...eu mergeam după utilaje, eu le aduceam, eu le montam, deci...a avut după aia. Deci, domnule, la un moment dat vreau să vă spun că nu mă bătea nici un inginer în meserie, pe partea electromecanică. A venit M.P,

a venit R.R., a venit M....deci cu mine nu se putea la meserie, n-aveam probleme...Și cu partea teoretică și cu partea practică și să calculez rezistențe și toate...Și am dus puțul la bun sfârșit și...M., secretar cu probleme organizatorice la Județ...s-a dus la Ștefan Gheorghiu la zi, cu D. secretar pe exploatare

R: Și gata...dar...la Baia Sprie m-au scos din producție...nu m-o scos din producție, m-au plătit tot din producție și m-o ales președinte de Sindicat pe Baia Sprie în 1969 și bineînțeles că D. cu muncitorii și după doi ani de zile cu G., directorul pe Centrala Minelor m-o promovat, m-o trimis la curs sindical pe-un an la Ștefan Gheorghiu și când am venit înapoi nu m-o mai pus președinte de Sindicat, dar cât timp am fost la Ștefan Gheorghiu, la sindicat la curs de un an am....n-am fost cuminte. În sensul că...m-am dus cu mașina acolo, mașina mea era trasă în față sub geamul cabinetului decanului de la curs sindical....„D. du-mă acasă” R.N. care a fost secretar cu propaganda aicea....„D. du-mă în colo, du-mă în colo...” Am cunoscut la lume...cât nu se mai poate. Am cunoscut la lume extraordinar...Și am aranjat primul student, adică primul elev de la curs sindical de un an care am trecut la fără frecvență fără doi ani de producție. Deci trebuia doi ani să mai fiu la partid, la sindicat și numa după aia aveam voie să mă repartizeze să dau examen la cursul de bază...eu am dat examen la cursul de bază și când ceream acte de aicea credeau că actele îmi trebuiesc la sindicat la un an...și m-am pomenit student la fără frecvență la Ștefan Gheorghiu la cursul de bază la politico-economice. Bun. Am venit înapoi în producție...Și am lucrat...postul de la Limpedeș s-a ocupat, am trecut la Utilaj la schimburi și am lucrat acolo cu maistrul de schimb dar nu știu...să fi fost președinte și toate și mai știu eu ce...nu mai spun că fiind acum la Ștefan Gheorghiu, m-au pus propagandist, întâi la corpul tehnic...m-o întrebat M.M., inginer de la curs....„Mă cum naiba cu atâta țidulă în mână tu și cursuri de o oră sau de mai știu eu ce...” deci eram bine pregătit, nu se punea problema...am terminat Ștefan Gheorghiu cu 10.

....Aaa o conferință la Baia Sprie cu alegeri...G. delegat, n-a putut veni Blajă, delegat din partea CC și Comitetul Județean de Partid că era membru în Comitetul Județean de Partid și eu eram în anul 3 la Ștefan Gheorghiu, la fără frecvență. Și am luat cuvântul și s-a ridicat G. „D. stai jos, problemele care ai început tu să le discuți le ating eu la sfârșitul ședinței”....„Domn director general întotdeauna am învățat de la dumneavoastră, întotdeauna ne-ați spus lucruri interesante dar acum am eu niște lucruri de spus pe care vreau să le spun”....„Bine mă...bine...bine...” S-o așezat jos, după ședința aia G., fostul secretar de partid care trebuia să meargă la Baia Sprie, la oraș în locul lui D.S. și eu...n-am știut dar eu trebuia să merg secretar de partid pe exploatare...și am vorbit...de la salariu de 3400, am ajuns la salariu de 2000, șef echipă în subteran la mecanici și am pierdut la salariu o mie și nu știu cât de lei și când m-a pus din nou pe schemă două categorii nu mi le-o mai dat. O fost șase categorii...din salariu...deci m-o afectat și la pensie și la toate

I: Nu le-a convenit ce-ați spus dumneavoastră sau ați fost efectiv...nu a convenit persoana D.?

R: Domnule...când a spus G....„Bine bă, bine...vorbește”...s-a răzbunat...pur și simplu s-a răzbunat, a dat ordin la...în 73 când o venit atunci niște restricții m-o scos de pe schemă și m-o pus...cu tașca...deci sculele de la mașină, mi-o dat o mașină de încărcat s-o repar, am reparat-o, mi-o pus-o în stație de încărcat acumulatori ca să nu am probleme cu mai știu eu ce...În orice caz am terminat Ștefan Gheorghiu...o vrut să mă...perioada când am fost la Sindicat am avut

probleme cu Centrala de la București și cu stadionul de fotbal de la Baia Sprie...am făcut stadion de fotbal al Baia Sprie și am spus că dacă nu-mi dă bani pentru stadion mă dezafiliesc de la sindicate...deci..iarăși probleme și...am ...să se împartă prima de vechime...toți banii că mai era un fond de rezervă din care pe urmă se repremiau șefii cu până la 6 salarii...din fondurile astea. Bun și în fine am fost repus pe schemă...am...să nu spun că între timp au fost probleme sau nu știu ce și cum...de serviciu

I: Da...inerent...

R: Am lucrat foarte frumos cu oamenii și când am fost scos de pe schemă, dacă ajungeam la puț...deci oamenii mă respectau extraordinar și au ținut la mine că m-am pregătit de pensionare....după chestia cu G. am ajuns în Maroc. Și am lucrat la minele de cupru din Maroc un an de zile... M-am dus șef serviciu Planificare când am terminat Ștefan Gheorghiu cu studii superioare, economist, B. o ajuns contabil șef la baza de aprovizionare, nu știu ce...deci...se putea trece pe post de economist cu Ștefan Gheorghiu secția Politico-Economice. Și m-am dus la Planificare și planul de planificare....planul mare cât o masă...era cu linii subțiri tras și scris cu un creion ascuțit ca să se poată șterge și modifica la sfârșitul lunii, să se poată face planul...depăși mai se lua, nu mai se da...I. era foarte bine cu G. și cu asta o să vă spun că de ce nu era mineritul rentabil...Pentru că mineritul niciodată la noi în țară n-a fost rentabil, întotdeauna la mia de lei...nou nu produceam....cheltuiam 1400, 1500, 1600...deci mineritul la noi în țară nu a fost rentabil pentru că rentabilitatea se realiza la combinat, la centralele termice....

I: La metalurgie

R: La metalurgie, la siderurgie dar nu la minerit, mineritul întotdeauna a fost compensat de agricultură, de la banii luați de la combinat...Dar niciodată n-au vrut...domnule punem prețu atâta și cu atâta îl dăm la combinat...să nu mai realizeze ei profitul și pe urmă să-l împartă cine cum vrea

I: Mineritul acoperea toate pierderile din lanțul ăsta..extracție, preparare, concentrare, metalurgie

R: Tot lanțul îl acoperea mineritul și vărsa la combinat și la centralele termice. Observați că atingem niște puncte

I: Da, da, da

R: E vorba de minerit. Bun. Și la Planificare zic....„Domnule, ce naiba? Nu văd eu?”...cu planul ăla nu mai vedeam și l-am chemat pe P. care era, până atuncea fusese la planificare și îi spun „Spune-mi domnule ce cifră îi aicea?”.....„La, la, la, la, la” și îmi spune că-i unu acolo...sau 2 sau 3..el făcea prin diferențe de calcule și afla ce cifră-i acolo...deci până când am văzut cum închide el ca să știe ce cifra și de ce scrie așa subțire și tot ca să poată modifica nu mi-o convenit. Și a venit inginerul de la cadre și mi-a spus că nu mă poate ține la Planificare să-mi dea salariul care l-am avut în mină și zic....„Foarte bine, nu puteți să-mi dați mă duc înapoi la mină” și m-am dus înapoi la mină și la 50 de ani am ieșit la pensie

I: De la Baia Sprie

R: De la Baia Sprie...la 50 de ani și cu 2 înainte mergând mereu în excursii și cu tot, m-am dus într-o excursie cu toți șefii de la Centrala Minelor în Cehoslovacia și S. care era atunci agent la OJT,„Te fac ghid. Nu cu salariu...” că atunci se putea ghid particular, eram membru de partid și vorbeam limba rusă învățată de la ruși...limba maghiară învățată de la soție, de la socrii și limba franceză din Maroc....deci între timp mi-am completat cultura, ca să nu vorbesc altceva...

I: Ați atins foarte multe din ce doream eu să vă întreb, e perfect așa. Ce voiam să vă întreb. Încadrându-ne un pic în spiritul acestui

R: Acuma...urmează...nu, nu, nu...acuma urmează. Avem minerit de pe vremea lui Burebista și cu aurul din Ardeal, în majoritate aurul și argintul că la un moment dat argintul era mai valoros decât aurul într-o perioadă

I: Da știți de ce, nu?

R: Da, era mai ușor de prelucrat...

I: Era mai ușor de prelucrat și foloseau pentru batere de monedă

R: Da, da, da...Și

I: Nu se uza așa repede ca aurul

R: Și Viena, Praga, Budapesta, Roma...Cluju, Oradea construite și Istanbulul, construite și dezvoltate multe cu aur din munții Apuseni și munții Maramureșului. Am găsit relicve la Baia Sprie, am găsit baros de piatră cu coadă de lemn, l-o găsit N. când s-a săpat în halda de la Baia Sprie, s-a făcut depozit de exploziv, deci s-a cimentat halda, s-a săpat în ea, s-a făcut depozit de exploziv, la săpare în haldă s-a găsit baros de piatră cum se lucra cu țincușe de pe vremurile...La Valea Borcutului s-a găsit aflorimente cred că îi știți istoria lui...

I: Pocol?

R: Pocol...știți...nu? Că s-a căsătorit cu o baroneasă, soțul ei într-adevăr s-a ocupat tot cu aurul da atunci o dat faliment, el era profesor, s-a recăsătorit cu ea și când era să ajungă la faliment a descoperit un filon, s-a dus pe afloriment și s-a îmbogățit. A ajuns să facă castelul și să propună împăratului de la Viena să ceară voie să facă dușumeaua cu monede de aur...Lucru ăsta s-a mai întâmplat când frații Davidof, la Kiev au cerut voie să pună și ei monede de aur și acolo din povești...e că le-a pus să pună pe muchie și nu le-a convenit...la Pocol i-a spus „Pune...da pe muchie”...deci nu pe...și nu...

I: Ca să nu calce pe portretul ..

R: Da, ca să nu calce pe portretul deși se putea pune...Deci în orice caz mineritul a fost și s-a lucrat. La Baia Sprie pe filon, 20 de metri lățime...se săpa cu lopată cu totul că era și la suprafață, nu era rocă...minereu sau până s-a ajuns la piatră și când s-a ajuns la piatră o tăiat pădurea, o pus buștenii, le-a dat foc și pe urmă cu apă și pe urmă tot au...și...cum a evoluat exploatarea s-a ajuns să se treacă de la nivelul solului cu galerii de coastă și s-a exploatat în sus, ca până la urmă...că am văzut la...în Polonia la mină sare...cu ax...cu cai, cu boi în vârteu ca să las chibla în jos și când s-a ajuns să se coboare în subteran cu caii și la tracțiune de

vagonete, întâi vagonete de lemn, la Valea Roșie s-a găsit vagonet de lemn, cale ferată de lemn...este și unde printr-un muzeu.

I: Este la Muzeul Județean

R: Da, este vagonetul respectiv de la Valea Roșie. Și am ajuns noi cu evoluția că am avut al doilea puț ca adâncime din țară după puțul Gheorghe Gheorghiu Dej de la Anina, la cărbune, am ajuns la Baia Sprie până la orizontul 17 înmulțit cu 50 de metri între orizonturi...5 ori 7 35....850 de metri și mergeam la 900 acuma. Și nimeni nu știa că lucru ăsta nu s-a spus niciodată, poate că dumneavoastră ca geolog ați știut sau nu...urma...știți cum îi...argint, aur, cupru, plumb și uraniu...deci acuma noi ajungeam la Baia Sprie la uraniu. Știați?

I: Sunt controversate teoriile astea...

R: Da...eu știu câți au fost iradiați...știu câți au fost cu picioarele arse, câți au făcut la orizontul 14-15 în jurul puțului la stația de pompe, era un canal de colectare a apelor pentru bazin și în ăla era apă caldă și ei spuneau că fac tratament și au făcut baie în apa aia, oricât i-am spus și la C. și la Ș. și la toți...și la baci R., nu vă băgați mâi acolo că e radioactivă. M-am dus la inginerul B., geologul șef de la Baia Sprie....„Măi ...B. baci, măi B....măi...e radioactivă”, am adus de la Cluj cu stilouri...le-am dat la oameni când am fost președinte de sindicat...am făcut baie ca la petrol cu cabinet medical, cu toate deci...domnule am fost activ în minerit cum nu se mai poate și fiind la petrol am văzut că acolo totuși era altă lume și altfel erau vestiarele și tot...Am fost la Secu, am fost la Valea Jiului...cu abțuguri...ridica cu un cârlig, acolo agățau lanțuri, puneau lacătul și când venea îți dădeai hainele jos, făceai baie, te îmbrăcai, te schimbai, lăsați cizmele, hainele acolo

I: Să se și usuze, să se și aerisească

R: Da, da, da. Și le-am făcut baie corectă cu dulapuri de metal, cu...plase cu ochiuri mari pentru aerisire și toate. Deci am lucrat și pe linie de minerit și pe linie de sindicat,

...Deci am avut o industrie și pe orizontală iar pe verticală mineritul a asigura materii prime pentru toată industria...deci am avut o industrie pusă la punct și am ajuns să trăim...dacă rămâneam o țară singură cu hotare închise nu ne trebuia nimic. Am avut și pentru agricultură...combine...toate toate și...

I: A fost o economie autarhică, am încercat să trăim din...

R: Și să nu credeți c-a fost fier vechi. Am avut ultima mașină de extracție pentru puțul 4 care până la urmă și ea a ajuns la fier vechi...și ea a ajuns la fier vechi. Și tot ce s-a scos din mină conducte, șine, tot, tot, tot...și ce mi ciudă că au mușcat din chestia asta cu îmbogățirea și tot și B., și D...și...și...și...și U...au mușcat, au mușcat.... știți cum și chestii din astea și pentru asta am distrus o industrie de mii de miliarde că s-a spus atâta a pierdut România...că cât s-a furat și nu știu ce....400 de miliarde...Nu-i adevărat...mii de miliarde s-au

I: Topit

R: Topit, dar să știți ce-i cel mai mare necaz. Că acești bani topiți n-au rămas în România,deci averile s-au dus și peste hotare...și ce se întâmplă? Au privatizat și au privatizat...domnule vă

dați seama...cu un țigan care n-a știut ce-s legile, care nu s-a temut că intră la pușcărie, dirijat...țiganul la poarta minei cu biroul așa zis, dirijat de ingineri, directori și toți ăștia...bineînțele că s-a îmbogățit și țiganul că dacă te duci în Urziceni îs niște castele acolo țigănești de îți faci cruce...din ce? Din fierul ăsta vechi ce s-a făcut acolo. Și am dus bani în străinătate, au rămas și-n țară, noi ne temem acuma că vin să ne ia pământul...pământul să știți că oricine vine îl prelucrează, poate se mai duce profitul dincolo dar pământul nu-l duce nimeni de aici...Dar duc pădurile, duc produsele, duc toate astea. Și Combinatul...numai Combinatul ăsta care era o bijuterie de dotare tehnică, numa Canada mai avea și Anglia au avut că cupru din Maroc îl dirijam noi, eram împreună cu marocanii, aveam și noi și când am avut odată de făcut livrări, n-am mai livrat de la Baia Mare, am livrat din Maroc...și l-au respins că ăla din Maroc

I: Avea dăunători în...elemente dăunătoare

R: Da...dar...mai era ceva, nu conținea aur pe când ei, englezii...rafinau, rerafinau cupru și scoteau 12 grame de aur la tonă de cupru, iar noi de aici scoteam până la 2,4 grame la tona de minereu...maximum 2,4 și 1,8 și cu 1,2. La mina Valea Roșie s-a dat peste aur nativ

I: Da...știți unde?

R: Știu, cum să nu. La galeria de traversare de la Valea Roșie la Dealul Crucii...când se săpa acolo a venit S., m-a sculat...hai D.

I: Că ajungem la capitolul flori de mină, de aia...

R: Bun,bun, bun.....,Hai D.!”.....,Ce-i?”... „Bă...uite ce-i...îi bai, ne bagă la mină de aur” cu radiere la intrare și la ieșire și cu control la intrare și la ieșire și dacă declară mina auriferă îi vai de capul nost....

I: Adică aur nativ...era auriferă dar nu...

R: Și când...m-am pus în vagonet dedesubt cantitățile alea, minereu peste ele, eu am însoțit un vagonet, el un vagonet, am mai adus niște oameni și ne-am dus până la...am răsturnat în siloz la Săsar și în momentul ăla am făcut cruce și am spus „Bine”, Deci acolo s-a găsit. Dar să știți că în perioada când...

I: Vă amintiți filonul ceva...

R: Nu, nu...avea denumire dar era redeschiderea spre Dealul Crucii...da... redeschiderea spre Dealul Crucii și deci în toată perioada cât mina Valea Roșie a fost închisă ca și Dealul Crucii a fost inundată și mina Valea Roșie a fost inundate, până la redeschidere, de la 0 în sus...la puțul de aeraj era în ultimul timp de pe Valea Roșie, imediat o să...nu mai știu acum...știți cum...îs de 35 de ani în pensie și îs de nu știu câți ani plecat de la Valea Roșie, dar îmi vine în minte imediat puțul de acolo, se intra pe acolo și gozarii au exploatat aurul, au învățat să-l prelucreze și a venit soția unui miner care a murit „domnul D. vă dau bucata asta și să-mi faceți o poartă cu gard la...”, m-am uitat la ea, știam ce îi...aur...aur prelucrat, scos, cu familii care erau tablouri, au tablouri cumpărate din aurul gozărit și case și totul pe Valea Roșie. Deci știam de toți oamenii ăștia, m-am împrietenit cu ei, era...nu-i spuneam nici lui S., nici că...cum să spun și...au gozărit și au scos aur nativ și l-au prelucrat...pe Vâneț mergeau...așa se și exploata, ori

în sus ori pe lățime, pe lungime. Și și galerii de pitici am găsit, și galerii de pitici, nu numa la Roșia Montană și-am găsit inscripții, de pe vremea romanilor, la Valea Roșie am găsit inscripții. Să nu mai vorbim că crucea de metal de la intrare la mina Valea Roșie deasupra, B., fiind secretar de partid o desființat-o, o luat-o de acolo dar culmea a depozitat-o undeva. S-a întâmplat un accident mortal în mină, imediat a pus crucea înapoi. Crucea-i și acuma acolo. A pus înapoi după o lună, două, trei, după cum s-o întâmplat accidentul...toți minerii...Iar în mină era nișe unde minerii când mergeau făceau cruce, duceau flori în mică capelă...au închis-o cu bolțari și-o făcut o cruce, cu lampa de carbid și toată lumea când trecea pe acolo se închina. Deci credința și toate astea, în minerit, mai ales în minerit și imnul ați văzut că e „În mină-i Dumnezeu cu noi, afară-s grijile și nevoi”. Deci...eu am vrut când am fost președinte de Sindicat să reintroduc imnul, nu rugăciunea că nu dădea voie. Se spunea imnul și Tatăl nostru dar am vrut să reintroduc imnul la intrarea în mină...nu mi-ai dat voie. No...florile de mină

I: Da

R: În loc să închidem minele puteam să facem muzee subterane în care domnule la mină, la orizontul 15 s-a închis cu bare de șină o galerie unde era geode, da nu...domnule peșteră...am intrat m-am dus pe ea...numa călcând pe flori de mină de cuarț, de barită, de toate...,Mă...mor aicea mă unde dracu mă duci...”...M-o dus un miner, m-o dus și...Am avut și eu flori de mină, mai am și acuma nu este problemă cu...dar se putea face o industrie a florilor de mină nemaipomenită...n-ar fi avut nevoie nici de lucrări, nici de prelucrări, nici de nimic...și-am închis geode sau le-am pușcat sau le-am exploatat...geode de cuarțuri și de stibină și nu numai că-i stibină și cuarț...chiar și de calciu și de calcar...și de calcar.

I: Ați prins la Baia Sprie baritina roșie?

R: Da...

I: Unde s-a întâlnit? Unde s-a descoperit graițu?

R: La...de la 0...la redeschidere la exploatarea rambleelor, deci rambleele erau atât de bogate în cupru și în toate că la un moment dat, am umblat, am făcut, redeschis suitorii și rambleul l-am exploatat și la exploatarea rambleelor de la 0 în sus în partea vestică...pe Dealul Minei, sub Dealul Minei, acolo a fost barită roșie dar și neagră

I: Și neagră?

R: Și albastră...și albă...deci...am dus și eu flori de mină la Ștefan Gheorghiu la doctorul P.

I: Îi prima dată când mi se spune la Baia Sprie de baritină neagră. Baritină neagră era caracteristică Cavnicului

R: Domnule a fost barită...trebuia, Dumnezeu să-l ierte”, trebuia să-l chemați pe R...și vă spunea ea...toate denumirile care erau...atât de mică și valoare cât...câți și-au cumpărat mașinile?

I: Da de stibina aia cu baritină

R: Stibina cu baritină, da...asta am vrut să vă spun...Stibină Kremlinul, era de mare, atâta de înaltă și Kremlinul domnule era...de zici că-i sculpat după Kremlin...această floare de mină. Și multe, multe flori de mină

I: Știți unde o apărut alea? Baritina cu stibina?

R: La orizontul 15 în vest...și cuarțul și geoda cu florile alea multe multe de cuarț...ce cuarțuri...cuarț cu apă...era o raritate, era o valoare nemaipomenită...Cuarțul s-a găsit peste tot și se spune că cuarțul era specific pentru Cavnic, nu-i adevărat și Baia Sprie a avut...numai că

I: Păi era graițul ăla, era de vreo 50-100 de metri la...din capătul orizontului 15...spre vest...era cât...și cuarțuri mari..

R: Da...de aia vă spun domnule că...da..da...da...și cuarțuri mari. A..i-am dat, după 89, i-am dat la S. de la OJT un cuarț din ăsta, noi îi spuneam „pentru pus la talpa căsii”...sau așa râdeam de ele, dar se prelucrau, cuarțurile s-a ajuns să fie puse...pentru inimă, pentru...

I: Se considera că au proprietăți terapeutice

R: Și să știți că ceva proprietăți are...

I: E ca și credința domnul D.

R: Domnule eu cred că totuși...știți de ce...la dulapul care țin flori de...vitrina care țin flori de mină închise cu geam cu totul, câteodată când mult timp nu intru se simte mirosul de sulf și de...

I: Miroase a mină

R: Miroase a mină da..și eu zic că totuși sterilizează un pic aerul sau face ceva...ceva, ceva, ceva. Îl îmbogățește, curăță, sterilizează...ceva face, ceva face că altfel cum naiba de am ajuns eu la

I: Vârsta asta

R: Cum? 32 de ani de minerit...

I: Și nu orice fel de minerit...dați-mi voie să subliniez

R: Deci 6 ani la uraniu, 6 ani la Săsar, 20 de ani la Baia Sprie, 1 an în Maroc...deci...

I: Ne apropiem de sfârșitul interviului...

R: Da...acuma...

I: Spuneți, spuneți

R: Da...Greva de la Valea Jiului

I: Da...puteți spune despre ea, sigur...

R: S-a hotărât

I: Dacă aveți informații de primă mână...

R: S-a hotărât...ce credeți dumneavoastră? Noi colegii am hotărât-o...și îmi pare foarte foarte rău că eu am plecat în Maroc în perioada aia...tocmai când eu trebuia să reprezint Maramureșul...Îmi pare rău, da să știți că se știa...a apărut inscripții pe la orizontul 14, pe la orizontul 15, prin mină...

I: Așa-i...Ne apropiem de sfârșit...aș vrea să vă întreb o întrebare retorică la urma urmei. Ce a însemnat pentru dumneavoastră domnule D. mineritul?

R: La 14 ani am intrat în subteran la Comănești și m-au trimis să aduc o lopată uitată undeva în urmă...stratul de cărbune era de 40 de centimetri, se mai lua din sterilul de deasupra până la 50-60 de centimetri să poată intra...minerii tot mucaliți au fost și m-a trimis pe mine ca practicant să vin cu lopata și mergând în urmă, popice de armare că se lucra cu surpare...popice de armare se...

I: Pârâiau

R: Pârâiau și...am fost foarte curajos și...domnule nu m-am lăsat..am fost copil, am rămas...la 11 ani fără tată, la 14 ani m-am dus la mină...cea mai grea, am vrut să mă fac doctor, da....am făcut o operație de apendicită la 11 ani, am văzut ce-i în spital...am spus că nu-i de mine și când am venit cu lopata și i-am dat-o...să-i fi adus o medalie olimpică, n-aș fi fost mai mândru că i-am dat lopata, el n-a știut omul care o vrut să-și bată joc de mine și mă duc și mă...pe mine până când vin înapoi...dar erau în stare să mă pună să curăț piluga pentru armare, la cărbune armarea e armătură lângă armătură...când am venit la minerit, am intrat o dată în mină de uraniu...am intrat o dată în mină de uraniu...Până la front că trebuia montat un screper, m-am dus cu echipa și să vad...și când am văzut că cablurile montate ca în orice mină de minereu, cablurile cu cleme prins pe...

I: curățel, curățel

R: Cu lampă de carbid, lampă, curățenie, galerie mare...mergeam în picioare, eu din punctul ăsta de vedere am fost avantajat că în minerit cu 1.65 m am mers în picioare întotdeauna...și m-au pus să curăț piluga...și-o făcut nevoile acolo și...când am dat de...vă dați seama și ei râdeau...deci....,„Asta o să vină mâine să mă conducă pe mine. Asta o să vină mâine și va fi șeful...da f....-i să vadă și el că....”...Da...deci erau și chestii din astea și cu tot. Deci la 14 ani am intrat în mină...domnule relația mea cu oamenii a fost perfectă, m-am enervat de 3 ori în 32 de ani...de două ori știu de ce, a treia oară nu știu nici de ce m-am enervat. Deci mi-am impus domnule, mi-am impus să nu mă enervez că nu pot eu rezolva toate problemele, ce nu pot eu rezolvă timpul, trec și prin bine și prin rău și să știți că am trecut și prin bine și prin rău...și relația cu oamenii...n-am dat un ordin fără să mi-l fi dat mie întâi, am apărut oamenii până la...au vrut să mă pună să plătesc șube, că am dat la muncitori la Limpedeia, care lucrau pe acolo veneau pe afară, le-am dat șube. La Ante zdrobire lucrau fără geamuri, fără nimic...le-am dat șube...o venit să mi le impute sau tot...m-am luptat cu ei până-n pânzele albe, n-am fost comod pentru conducere, apărând oamenii, n-am fost comod pentru conducere...nici la Ștefan Gheorghiu n-am fost prea cuminte...Am avut o dată când a intrat profesorul...a intrat s-a uitat pe tablă....„Cine a făcut asta?”...„D.”...„D., D.” și a șters tabla, a înțeles despre ce e vorba...am desenat un avion și un nor...norul comunism, am scris pe nor comunism, pe avion piloții CG...și în ordine și la eşapament muncitorii și am desenat asta pe tablă...vă dați seama cu desenul ăsta

nu mai vedeam eu Ștefan Gheorghiu, nici pentru nimic în lume și mai e ceva...Credeți nu credeți...relația mea cu Dumnezeu a fost perfectă...credeți că toți câți au vrut să-mi facă rău mi-ai făcut bine? Credeți că toți, toți...M. m-a trimis la Nepomuc, m-am dus la Baia Sprie...dacă rămâneam la Săsar urma să merg să merg după locomotivă Diesel, cu gaze, cu tot 20 de ani până la pensionare după locomotivă cu gaze...nu-mi trebuia altceva...numa să intru și să ies după locomotivă în vagon de-un metru cub cu două scânduri puse pe el...deci m-am dus la Baia Sprie, toate dealurile au fost a mele. Mă duceam să controlez de unde vine apa, de unde nu știu ce...lucram frumos cu oamenii, nu m-am dus să-i controlez și...,G. mergi să schimbi pompa. Știi cum? Da...G. te duci să schimbi?"...când făceam revizii de trebuia cuplări-decuplări, eu la transformatorul de la stația mare și G. unde erau lucrările...,G. am decuplat" ...dar înainte îmi puneam eu mâna, înainte de ai spune că el poate lucra, puneam eu mâna...Deci...cu o responsabilitate pentru oameni...,dar fiți atenți eu nu vă păzesc, eu mă duc la Centrală îmi beau cafeaua, după aia mă duc să mă culc, voi ieșiți din mină, vă dau două ore să terminați lucrarea, să ieșiți afară cu ordin la puț, să vă scoată să vă puteți odihni, să uscați hainele, să nu răciți, să nu stați acolo în gaze și eu scriu în raport ce-mi spuneți voi. Vine T...mă mănâncă și așa știe că nu intru în mină...dar dacă ceva, ceva nu corespunde în raport e problemă mare" Deci, cum să vă spun, am ieșit sănătos după 35 de ani de minerit la 50 de ani cu doi ani înainte făcut ghid la OJT și cu zece înainte casă să am la țară și relația asta cu Dumnezeu...perfectă.

I: Mă bucur domnule D.

R: Da...domnule ne-a dat Dumnezeu o țară binecuvântată și păduri și câmpii și dealuri și mare și munte și râuri...de toate ne-a dat. Ne-a dat o țară...nu în sensul religios...că-i grădina Raiului...în sens adevărat...pământul ăsta îi binecuvântat de Dumnezeu...dar uite că am ajuns să-l părăsim noi, 5 milioane de oameni au plecat...5 milioane de oameni...Și

I: Și din păcate dintre cei tineri și...pregătiți

R: Și acuma bătrânii...Aaa...primul ordin care l-a dat Petre Roman...că industria noastră-i de fier vechi...a pensionat la 45 de ani de la 50 cu 20 de ani...5 ani...5 ani deodată...

I: O generație...

R: Dumneavoastră știți ce înseamnă? Aicea se pensiona un miner, altu în loc...se pensiona un...dar vagonetar, ajutor miner, miner, dulgherii de puț, maistru, mecanic și tot așa...decapitând 5 ani au rămas cei care erau ajutoare. Și îl întreb, P.G. și cu T....s-o dus la Petre Roman să ceară pensionarea la 45 de ani și Petre Roman a aprobat...și vine G. și spune „Bă D...bă tu cu sindicatul tău n-ai reușit ce-am reușit eu...uite bă ne pensionăm la 45 de ani” și fotbalist, fost fotbalist...și „Băi G....știu tu că tu...tu ai omorât mineritul mă? Tu ai omorât mineritul...”...„Cum?”...Măi și îi explic, încerc să-i explic...,„Nu mă interesează, bine că eu am ieșit la 45 de ani”...„Ei și-o murit la 55...Dar...părerea mea...avem rezerve, se vor exploata, se vor exploata dar cu alte tehnici, cu alte metode...cu alte tehnici și cu alte metode. Vedeți dumneavoastră când v-am spus că puțul nostru trebuia să fie săpat în 6 luni...și l-am săpat în 3 ani sau în 4 ani...galeriile....galeriile de înaintări, la redeschidere...redeschiderile s-a ajuns până la 100 de metri pe lună, păi acuma se merge la metrou cu 100 de metri pe lună...deci s-o făcut...

I: Deci spuneți că a redeschide e mai greu decât a deschide din nou...

R: Da...redeschideri niciodată...redeschideri niciodată. În primul rând că s-a distrus tot, s-au inundat...tot ce-i de la 0 în jos, tot s-a inundat...la redeschidere minele inundate nu mai sunt sănătoase...mineri care să lucreze în condițiile în care am lucrat noi nu vor mai accepta, niciodată nu vor mai accepta ca să...că minerul după ce a ieșit la pensie a mai trăit...unii o lună, două, trei, patru, cinci, șase....au tras tare tare să ajungă la pensie, alții au mai trăit 6-10 ani

I: Da...speranța de viață

R: Și alții...mecanici de mașină de extracție 10-15 ani, am întâlnit și mecanic de mașină de extracție de 80 de ani, eu am 86 de ani acum

I: Mulți înainte domnu

R: Deci am pensie de 35 de ani

R: Da...cum să vă spun...ați ascultat o poveste de viață

I: Mă bucur că povestea dumneavoastră de viață fără nici o exagerare

R: Și să știți că am tras în condiții...dar m-a ferit Dumnezeu

R: Și cu rușii și în timpul războiului când au venit tătarii care țineau carnea de....eu fiind copil mi-o legat automatul de gât și m-au pus să trag și am tras și o ținut până la urmă el automatul...deci și ca copil mi-o dat un cal, un cal mic...pe care un frate vitreg l-o dat la o gagică și supărări și necazuri, operație de apendicită deschisă doi ani, am rămas mic...,D. T. mic, prost și bleg” m-am recomandat toată viața...dar și-au cam rupt mulți dinții în mine... no..ce să spun...asta îi viața mea de om...pornit cu un cufăr de acasă și astăzi am apartament cu 3 camere, cu parcare cu de toate, casă la Fărcașa cu hectar de teren

I: Și asta mulțumită unei industrii care iată că...a dispărut deja

R: Da...da...toată lumea spune...uită-te aici...și eu vă spun domnul P. că dacă vreți să știți ce-am făcut în viață vă arăt așa...și am muncit domnule, serios...am muncit...am învățat de la ruși, de la ruși domnule...fiind cadre militare am învățat o disciplină domnule...când ai spus un cuvânt...trebuie mort, copt să-l duci la îndeplinire un plan...nu...ce...am promis eu lu nevasta mea...mi-am promis mie și toate...da...v-am răpit o zi

I: Nu mi-ați răpit nimic. Eu vă mulțumesc foarte mult domnul D. pentru timpul care l-ați pierdut cu noi

R: Și încă ceva

I: Da spuneți, spuneți

R: Am fost la Motru detașat la cărbune, m-am descurcat...adică am făcut față și acolo dar termenul românesc îi m-am descurcat și acolo...deci am fost

I: Țăsta descurcatul ăsta mai mult îi interpretativ...

R: Da,da...dar m-o pedepsit, m-o trimis acolo de două ori...de două ori...m-au trimis la Turț că..

I: Cu noua Flotație?

R: Nu...nu cu noua Flotație, să reglez lungimea cablurilor, o lună de zile am stat acolo și au vrut să mă detașeze acolo, să-mi dea locuință la Satu Mare, să scape de mine...până acolo o ajuns ura lui G. domnule...până acolo...

I: Păcat

R: Deci...păcat...dar...deci la mină de cărbune, bazinul Comănești că am fost la Leurda, la Săuda, la... deci la bazin...

I: Comăneștiul nu-i prea strălucit din punctul de vedere al...

R: Îi mină grea, fantastică de grea...vecinul meu a murit în explozie de gaz și-l bocea peste gardul minei îl bocea mătușa M., îl bocea pe copil...venit din armată și lucra la mină și...și cu toate astea eu m-am dus la minerit...A plâns mama și toate să...m-am dus și m-a ferit ăl de sus.

I: Înseamnă că aveți, cum spuneți o relație...cu divinitatea

R: Da...o relație fenomenală...

I: Vă mulțumim foarte mult domnul D.. Vă mulțumim